

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΝΟΜΙΚΩΝ &
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ**

Ταχ. Δ/ση : Χαρ. Τρικούπη 6-10

Ταχ. Κωδ. : 10679 Αθήνα

Πληροφορίες : Χ. Κυρλιγκίτση

Τηλέφωνο : 2131339776

e-mail : c.kyrligkitsi@minfin.gr

ΠΡΟΣ: Τη Βουλή των Ελλήνων
Διεύθυνση Κοινοβουλευτικού Ελέγχου
Τμήμα Αναφορών

ΚΟΙΝ: Βουλευτές κ.κ. Χ. Μαμουλάκη, Σ. Βαρδακή και
Ν. Ηγουμενίδη
(Δια της Βουλής των Ελλήνων)

ΘΕΜΑ: Σχετικά με την υπ' αριθμ. πρωτ. 3085/29.7.22 αναφορά

Σε απάντηση της υπ' αριθμ. πρωτ. 3085/29.7.22 αναφοράς που κατέθεσαν Βουλευτές κ.κ. Χ. Μαμουλάκης, Σ. Βαρδακής και Ν. Ηγουμενίδης, σας γνωρίζουμε τα εξής:

Α. Σε σχέση μόνο με το τρίτο (3^ο) σημείο της εν θέματι αναφοράς, που εμπίπτει στην αρμοδιότητα της Ειδικής Γραμματείας Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους:

Το Υπουργείο Οικονομικών λαμβάνει υπόψη του ότι οι οικονομικές δυνατότητες των πολιτών και των επιχειρήσεων, που δραστηριοποιούνται σε όλο το εύρος της οικονομίας, δεν είναι οι ίδιες και ότι η λήψη μέτρων οικονομικής ενίσχυσης και η παροχή οικονομικών διευκολύνσεων για την περαιτέρω στήριξή τους είναι καταλυτικής σημασίας για τη κοινωνική συνοχή και την αντιμετώπιση των απρόσμενων εξελίξεων των τελευταίων ετών, ενώ αναδεικνύει την κρατική ευθύνη.

Το Υπουργείο Οικονομικών, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, έχει ήδη προβεί σε στοχευμένες ενέργειες και πλήθος μέτρων ανακούφισης και διευκόλυνσης των δανειοληπτών, με σκοπό την αντιμετώπιση του προβλήματος του ιδιωτικού χρέους. Το πρόβλημα της υπερχρέωσης καλούνται να αντιμετωπίσουν νοικοκυριά και επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως της ιδιότητας αυτών ως πρωτοφειλετών, συνοφειλετών ή εγγυητών, τόσο στο πλαίσιο των έκτακτων προβλημάτων που ανέκυψαν τα τελευταία χρόνια, όπως αυτό της πανδημίας του κορωνοϊού ή/και φυσικών καταστροφών, όσο και σε γενικότερη βάση, εξαιτίας της πολυετούς οικονομικής κρίσης.

Οι ρυθμίσεις που εισήχθησαν αφορούν στην ανακούφιση και διευκόλυνση των οφειλετών, συμπεριλαμβανομένων και των συνοφειλετών και εγγυητών, που έχουν περιέλθει σε δυσχέρεια αποπληρωμής των χρεών τους, είτε αφορούν σε ληξιπρόθεσμες οφειλές προς το δημόσιο (ΑΑΔΕ και ΕΦΚΑ) ή αφορούν σε δανειακές υποχρεώσεις έναντι χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (τράπεζες και διαχειριστές δανείων).

Πιο συγκεκριμένα, επί του τρίτου (3^{ου}) σημείου της εν θέματι αναφοράς, όπου θίγεται το ζήτημα της επίλυσης του προβλήματος των οφειλών των αγροτών και των αγροτικών οργανώσεων, που προέρχονται

από δάνεια, τα οποία έχουν μεταβιβαστεί από τις αρχικές πιστώτριες-Τράπεζες σε εταιρίες διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις (funds), σάς γνωρίζουμε ότι οι οφειλέτες έχουν τη δυνατότητα να διευθετήσουν τα χρέη τους μέσω του νέου Νόμου 4738/2020 για τη ρύθμιση οφειλών και την παροχή 2ης ευκαιρίας ή μέσω του Νόμου 4224/2013 για τον Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών και Διαχειριστών Δανείων, έτσι ώστε να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα υπερχρέωσης που αντιμετωπίζουν.

Ειδικότερα:

Ι. ΝΕΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΡΥΘΜΙΣΗΣ ΧΡΕΩΝ, ΠΤΩΧΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΑΛΛΑΓΗΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΑΠΟ ΤΑ ΧΡΕΗ – 2^η ΕΥΚΑΙΡΙΑ

Η αντιμετώπιση της υπερχρέωσης αποτελεί έναν από τους βασικούς στόχους του Υπουργείου Οικονομικών. Για το σκοπό αυτό ψηφίστηκε ο Νόμος 4738/2020 (ΦΕΚ Α' 207/27-10-2020) σχετικά με τη ρύθμιση οφειλών και την παροχή 2^{ης} ευκαιρίας, ο οποίος:

- εναρμονίζει την αντίστοιχη Ευρωπαϊκή Οδηγία 1023/2019 περί πλαισίου για την προληπτική αναδιάρθρωση, την απαλλαγή από τα χρέη και τις ανικανότητες ή την έκπτωση οφειλετών, καθώς και την τροποποίηση της Οδηγίας (ΕΕ) 1132/2017 για την αναδιάρθρωση και την αφερεγγυότητα.
- αποτελεί μόνιμο πλαίσιο και εργαλείο αντιμετώπισης του χρέους νοικοκυριών και επιχειρήσεων (δηλ. δεν έχει έκτακτο / προσωρινό χαρακτήρα και δεν έχει ημερομηνία λήξης).
- αντικαθιστά όλα τα υφιστάμενα επιμέρους έκτακτα / προσωρινά εργαλεία ρύθμισης οφειλών που υπήρχαν μέχρι σήμερα (υπερχρεωμένα νοικοκυριά, προστασία πρώτης κατοικίας, εξωδικαστικός μηχανισμός, πτωχευτικός κώδικας κλπ).
- διέπει συνολικά τη διευθέτηση του ιδιωτικού χρέους προς δημόσιο (ΑΑΔΕ, ΕΦΚΑ κλπ), τράπεζες, διαχειριστές δανείων (funds, servicers) και λοιπούς ιδιώτες (π.χ. προμηθευτές, εργαζόμενους).

Ο Νόμος αυτός τέθηκε σε ισχύ το 2021 ως εξής:

- από 1η Μαρτίου 2021 ισχύουν οι διατάξεις σχετικά με τη ρύθμιση οφειλών (μέσω της διαδικασίας της εξυγίανσης) ή τη διαγραφή όλων των οφειλών (μέσω της διαδικασίας πτώχευσης και απαλλαγής οφειλών – 2^{ης} ευκαιρίας) των μεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων, καθώς και φυσικών προσώπων με επιχειρηματική δραστηριότητα, με περιουσία άνω των 350.000 ευρώ και κύκλο εργασιών άνω των 700.000 ευρώ.
- από 1^η Ιουνίου 2021 ισχύουν οι διατάξεις σχετικά με τη ρύθμιση οφειλών (μέσω της διαδικασίας του εξωδικαστικού μηχανισμού) ή τη διαγραφή όλων των οφειλών (μέσω της διαδικασίας πτώχευσης και απαλλαγής οφειλών – 2^{ης} ευκαιρίας) των φυσικών προσώπων – νοικοκυριών, καθώς και όλων των επιχειρήσεων.

Ειδικά, όσον αφορά τον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών, μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας, οι οφειλέτες (φυσικά και νομικά πρόσωπα) μπορούν με μια ενιαία αίτηση να ρυθμίσουν συνολικά, χωρίς προσφυγή στο δικαστήριο, τις οφειλές τους:

- προς το Δημόσιο (ΑΑΔΕ / ΔΟΥ) και τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ / ΚΕΑΟ) σε έως 240 δόσεις
- προς τράπεζες και διαχειριστές δανείων σε έως 420 δόσεις.

Βασικό κομμάτι της ρύθμισης οφειλών αποτελεί και η μερική διαγραφή χρέους, αφού ο οφειλέτης που εντάσσεται στον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών δύναται να λάβει διαγραφή χρέους:

→ προς το Δημόσιο έως 75% επί της βασικής οφειλής, καθώς και έως 95% επί των προσαυξήσεων.

→ προς τις τράπεζες και διαχειριστές δανείων έως 80% επί της βασικής οφειλής, καθώς και έως 100% επί των τόκων.

Ωστόσο, θα πρέπει να πληρούνται όλοι οι κανόνες και προϋποθέσεις, όπως καθορίζονται από το Ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο, οι σημαντικότεροι εκ των οποίων είναι:

→ να έχει πραγματική οικονομική αδυναμία, τόσο ο οφειλέτης όσο και οι συνοφειλέτες και εγγυητές του

→ η εμπορική αξία της περιουσίας του οφειλέτη, των συνοφειλετών και των εγγυητών του να είναι μικρότερη του ύψους της οφειλής.

Η ηλεκτρονική πλατφόρμα του νέου εξωδικαστικού μηχανισμού παράγει μια αυτόματη ρύθμιση οφειλών, βάσει της αξίας της περιουσίας και του διαθέσιμου εισοδήματος, μετά την κάλυψη των εύλογων και ανελαστικών δαπανών, του οφειλέτη, των συνοφειλετών και εγγυητών του. Εφόσον ο οφειλέτης επιθυμεί, δύναται να προβεί και σε μια διαπραγμάτευση με τους ιδιώτες πιστωτές, αξιοποιώντας τις υπηρεσίες ενός πιστοποιημένου διαμεσολαβητή, με σκοπό τη δημιουργία μιας προσωποποιημένης πρότασης ρύθμισης οφειλών.

Επισημαίνεται ότι έχει ληφθεί ειδική νομική πρόνοια, ώστε μέσω του εξωδικαστικού μηχανισμού, να παρέχεται και η δυνατότητα ρύθμισης δανείων για τα οποία έχει παρασχεθεί η εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου.

Μέσω της ρύθμισης των ανωτέρω οφειλών με ευνοϊκό και μακροπρόθεσμο τρόπο επιτυγχάνεται και η αναστολή των διαδικασιών αναγκαστικής εκτέλεσης, όπως διαταγές πληρωμής, κατασχέσεις τραπεζικών λογαριασμών, καθώς και δεσμεύσεις και πλειστηριασμοί στην κινητή και ακίνητη περιουσία του οφειλέτη.

Επιπροσθέτως, χορηγείται για 5 έτη Κρατική επιδότηση της δόσης των δανείων με υποθήκη / προσημείωση στην 1^η κατοικία των ευάλωτων νοικοκυριών, ύψους έως 210 ευρώ μηνιαίως (ανάλογα με τη σύνθεση / μέλη του νοικοκυριού).

Παράλληλα, στο νέο μηχανισμό, έχουν ενσωματωθεί ειδικές δικλείδες ασφαλείας, ώστε να μην υπάρξει κατάχρηση ευνοϊκών ρυθμίσεων από στρατηγικούς κακοπληρωτές.

Με τις ανωτέρω ευνοϊκές ρυθμίσεις οφειλών στηρίζονται αποτελεσματικά τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις, ώστε να προστατεύσουν την περιουσία τους, τόσο την 1^η κατοικία όσο και την επαγγελματική στέγη ή άλλο επαγγελματικό τους ακίνητο (π.χ. αγροτική γη) που αντίστοιχα αξιοποιούν.

Εάν κάποιος οφειλέτης αδυνατεί να εξυπηρετήσει μια μακροπρόθεσμη ρύθμιση οφειλών, τότε έχει τη δυνατότητα να προβεί σε πλήρη διαγραφή όλων των οφειλών, μέσω της διαδικασίας πτώχευσης και απαλλαγής οφειλών, με σκοπό να λάβουν τη 2^η ευκαιρία. Σε αυτή την περίπτωση ρευστοποιείται η περιουσία του οφειλέτη, πλην της 1^{ης} κατοικίας των ευάλωτων νοικοκυριών, η οποία αποκτάται από έναν ιδιωτικό Φορέα, ο οποίος υποχρεούται να τη μισθώσει πίσω στον οφειλέτη για 12 έτη. Το Κράτος παρέχει μηνιαίο επίδομα στέγασης στα ευάλωτα νοικοκυριά, με σκοπό να στηρίξει την κάλυψη των υποχρεώσεων στέγασης και να αποφευχθούν οι εξώσεις. Επίσης, ο Φορέας υποχρεούται να πωλήσει την κατοικία στον πολίτη, εφόσον ανακάμψει οικονομικά, συνεπώς ο οφειλέτης δύναται να επαναποκτήσει την ιδιοκτησία της 1^{ης} κατοικίας του εντός 12 ετών.

Σημειώνεται ότι, σημαντικό εργαλείο στήριξης των αποδεδειγμένα οικονομικά ευάλωτων συμπολιτών μας, για το χρονικό διάστημα μέχρι τη μεταβίβαση της κατοικίας τους στον ανωτέρω Φορέα, αναδεικνύεται και το νέο ενδιάμεσο Πρόγραμμα Κρατικής Στήριξης Πρώτης Κατοικίας Ευάλωτων Νοικοκυριών, το οποίο θεσπίσθηκε δυνάμει του ν. 4916/2022 - βλ. κατωτέρω υπό II).

Συνεπώς οι οφειλέτες, συμπεριλαμβανομένων και των εγγυητών, έχουν τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν όλα τα χρέη τους και να αποφύγουν κατασχέσεις και πλειστηριασμούς, μέσω της δυνατότητας ρύθμισης ή απαλλαγής από τις οφειλές τους, όπως προβλέπει ο νέος Νόμος.

II. ΕΝΔΙΑΜΕΣΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΕΥΑΛΩΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ

Με τα α. 13 επ. του ν. 4916/2022 (Α' 65) εισηχθη Πρόγραμμα Συνεισφοράς του Δημοσίου με ωφελούμενους ευάλωτους οφειλέτες και για το χρονικό διάστημα μέχρι τη μεταβίβαση της κατοικίας τους στο Φορέα Απόκτησης και Επαναμίσθωσης του ν. 4738/2020 (ηρβλ. υπό I).

Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Πρόγραμμα αυτό, το Δημόσιο συνεισφέρει στις δόσεις που είναι αναγκαίες για την αναστολή της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης που έχει εκκινήσει κατά της κύριας κατοικίας του οφειλέτη ή της διαδικασίας εκποίησης της κατοικίας αυτής στο πλαίσιο της πτώχευσης, και έχει τα κάτωθι βασικά χαρακτηριστικά:

- Κρατική επιδότηση της δόσης του στεγαστικού δανείου των ευάλωτων οφειλετών
- Κρατική επιδότηση από 70 έως 210 ευρώ μηνιαίως
- Κρατική επιδότηση μηνιαίας δόσης δανείων για 15 μήνες
- Αναστολή μέτρων των πιστωτών (π.χ. κατασχέσεις, πλειστηριασμοί και εξώσεις)

Προϋπόθεση για την ένταξη στο πρόγραμμα και την παροχή Κρατικής επιδότησης είναι η πλήρωση των κριτηρίων επιλεξιμότητας - εισοδηματικά, περιουσιακά και λοιπά κριτήρια - που θεσπίστηκαν και ισχύουν στο προνοιακό πρόγραμμα «Επίδομα Στέγασης» (ΚΥΑ 71670, ΦΕΚ 4500/Β/29-09-2021), σύμφωνα με τα οποία:

α) το συνολικό εισόδημα δεν πρέπει να υπερβαίνει τις 7.000 ευρώ για μονοπρόσωπο νοικοκυριό, προσαυξανόμενο κατά 3.500 ευρώ για κάθε μέλος του νοικοκυριού και έως του ποσού των 21.000 ευρώ ετησίως, ανεξαρτήτως της σύνθεσης του νοικοκυριού.

β) η συνολική φορολογητέα αξία της ακίνητης περιουσίας δεν πρέπει να υπερβαίνει το ποσό των 120.000 για μονοπρόσωπο νοικοκυριό, προσαυξανόμενη κατά 15.000 ευρώ για κάθε πρόσθετο μέλος και έως του ποσού των 180.000 ευρώ.

Επιπλέον, εφαρμόζεται το περιουσιακό όριο αναφορικά με καταθέσεις, ομόλογα, μετοχές κ.λπ. το οποίο ισχύει για το «Επίδομα Στέγασης».

Τα εν λόγω κριτήρια ελέγχονται και διασταυρώνονται κατά την έκδοση βεβαίωσης ευάλωτου, η οποία είναι απαραίτητη για τη συμμετοχή στο πρόγραμμα και εκδίδεται από ειδική ηλεκτρονική πλατφόρμα της Ειδικής Γραμματείας Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους. Το πρόγραμμα υλοποιείται μέσω ειδικής ηλεκτρονικής πλατφόρμας, που αναπτύσσεται από την Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους, η λειτουργία της οποίας πρόκειται να εκκινήσει εντός του μηνός Σεπτεμβρίου του τρέχοντος έτους.

Με τη λήξη του προγράμματος αυτού, οι ευάλωτοι οφειλέτες οι οποίοι θα αδυνατούν να εξυπηρετήσουν μια μακροχρόνια και βιώσιμη ρύθμιση, θα πρέπει να απευθυνθούν στον ειδικό Φορέα του Νόμου 4738/2020 για τη ρύθμιση οφειλών και την παροχή 2ης ευκαιρίας.

III. ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ – ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ

Οι οφειλέτες, συμπεριλαμβανομένων και των εγγυητών, δύνανται να προβαίνουν σε ρύθμιση των οφειλών τους, αξιοποιώντας τις διατάξεις του Νόμου 4224/2013 για τον Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών και Διαχειριστών Δανείων, όπως έχει αναθεωρηθεί και ισχύει, δυνάμει της Απόφασης 392/1/31.5.2021 της Επιτροπής Πιστωτικών και Ασφαλιστικών θεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος (ΦΕΚ 2411/Β/2021). Περιλαμβάνει δανειολήπτες όλων των ειδών, όπως μισθωτοί, συνταξιούχοι, εργαζόμενοι, ελεύθεροι επαγγελματίες, αυτοαπασχολούμενοι, μικρές επιχειρήσεις (π.χ. μικρέμποροι), εταίροι κλπ, με έσοδα / εισόδημα / κύκλο εργασιών έως 1 εκατ. ευρώ σε ετήσια βάση.

Ειδικότερα, παρέχεται η δυνατότητα μιας εξωδικαστικής διαδικασίας ρύθμισης οφειλών των δανειοληπτών απευθείας / διμερώς με την τράπεζα ή διαχειριστή δανείων. Η ρύθμιση αυτή διαμορφώνεται σύμφωνα με την αξία των περιουσιακών στοιχείων και την ικανότητα αποπληρωμής (δηλαδή τα εισοδήματα / έσοδα και τις εύλογες δαπάνες διαβίωσης) του οφειλέτη και των συνοφειλετών και εγγυητών του.

Εφόσον οι οφειλέτες τηρούν το συμφωνημένο πλάνο ρύθμισης οφειλών, μπορούν να αποφύγουν μέτρα των πιστωτών εναντίον της περιουσίας τους και συνεπώς να προστατεύσουν την πρώτη κατοικία και την επαγγελματική τους στέγη ή άλλα επαγγελματικά τους ακίνητα, τα οποία αξιοποιούν.

IV. ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΑ

Από το ως άνω θεσμικό και νομικό πλαίσιο προκύπτει ευχερώς ότι υπάρχει στην υπηρεσία κάθε πολίτη με οικονομική αδυναμία, είτε οφειλέτη ή εγγυητή, ένα πλέγμα ρύθμισης οφειλών και προστασίας της κύριας κατοικίας, καθώς και της λοιπής παραγωγικής περιουσίας του. Εφόσον οι πολίτες και οι επιχειρήσεις υπαχθούν στα ανωτέρω εργαλεία διαχείρισης των οφειλών τους αποτρέπονται συναφώς και οι επαπειλούμενοι πλειστηριασμοί.

Επιπρόσθετα, το ως άνω τιθέμενο θεσμικό και νομικό πλαίσιο προσαρμόζεται διαρκώς στις ανάγκες και στις απρόοπτες μεταβολές συνθηκών. Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο (Ευρωπαϊκές Οδηγίες για την αφερεγγυότητα και Κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών) η ρύθμιση οφειλών θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη συγκεκριμένες παραμέτρους του οφειλέτη, όπως η ικανότητα αποπληρωμής του (δηλ. τα εισοδήματα και οι εύλογες δαπάνες διαβίωσης) και η πραγματική / εμπορική αξία της περιουσίας του. Επιπρόσθετα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη αυτές οι παράμετροι οικονομικού χαρακτήρα και για τους συνοφειλέτες και εγγυητές του οφειλέτη. Πρέπει να σημειωθεί ότι βασική παράμετρο για τη διενέργεια ρύθμισης οφειλής αποτελεί η πραγματική οικονομική αδυναμία του οφειλέτη (και κατ' επέκταση και των συνοφειλετών και εγγυητών του), που πρέπει να αποδεικνύεται με συγκεκριμένα τεκμήρια. Βάσει των ανωτέρω, **γίνεται κατανοητό ότι καθίσταται ανέφικτη η θέσπιση μιας «οριζόντιας» ρύθμισης οφειλών σε μια ομάδα οφειλετών βάσει άλλων χαρακτηριστικών (π.χ. ίδια γεωγραφική περιοχή ή που συνέβησαν τα ίδια συμβάντα ή που εκπονούν το ίδιο επάγγελμα ή που έχουν την ίδια ιδιότητα), τα οποία δεν λαμβάνουν υπόψη ταυτόχρονα την πραγματική οικονομική κατάσταση του κάθε οφειλέτη (και κατ' επέκταση και των συνοφειλετών και εγγυητών του).** Για το σκοπό αυτό, όλοι οι εμπλεκόμενοι οφειλέτες (δηλ. πρωτοφειλέτες, συνοφειλέτες και εγγυητές),

εφόσον έχουν οικονομική αδυναμία, θα πρέπει να προβούν ξεχωριστά ο καθένας τους στη διενέργεια της διαδικασίας ρύθμισης οφειλών, μέσω της οποίας θα πρέπει να αποδείξουν την οικονομική αδυναμία τους και να λάβουν την κατάλληλη ρύθμιση οφειλής που αντιστοιχεί στο επίπεδο αδυναμίας τους.

Εν κατακλείδι, θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους με αίσθημα ευθύνης, ορθολογισμού και αλληλεγγύης μετέχει των κρίσιμων εξελίξεων και συμβάλλει με συνέπεια στο έργο του Υπουργείου Οικονομικών, αξιοποιώντας ιδίως την εμπειρία της στη λειτουργία των νομοθετικών εργαλείων ρύθμισης οφειλών, καταθέτοντας τη γνώση της για θεσμική ευελιξία και αντικειμενική αναγνώριση της οικονομικής αδυναμίας των πολιτών στο πλαίσιο των ρυθμίσεων οφειλών, λαμβάνοντας υπόψη τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας και τους περιορισμούς των οδηγιών και κανονισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

- Β.** Το Υπουργείο Οικονομικών, ανταποκρινόμενο στις ανάγκες των επιχειρήσεων και των επαγγελματιών που δημιουργήθηκαν εξαιτίας της κρίσης της πανδημίας του κορωνοϊού, υλοποίησε δέσμη μέτρων για την άμβλυνση των επιπτώσεων που προκάλεσε στην οικονομία η εμφάνιση και διάδοση της COVID-19.

Στηρίξαμε ουσιαστικά τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες λόγω του μεγέθους και της ιδιοκτησιακής τους δομής, είναι περισσότερο εκτεθειμένες και ευάλωτες σε εξωτερικούς κραδασμούς.

Ειδικότερα για την στήριξη των επιχειρήσεων λάβαμε μέτρα όπως, μεταξύ άλλων, είναι:

1^ο. Η επιστρεπτέα προκαταβολή

2^ο. Το πρόγραμμα επιδότησης δόσεων δανείου, « ΓΕΦΥΡΑ Ι » και « ΓΕΦΥΡΑ ΙΙ»

3^ο. Τα προγράμματα ΤΕΠΙΧ ΙΙ και Ταμείου Εγγυοδοσίας

Από αυτά και μόνο τα 3 εργαλεία κυβερνητικής πολιτικής που απευθύνονται κυρίως στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, δόθηκαν σχεδόν 17 δις Ευρώ.

Ειδικότερα το μέτρο της επιστρεπτέας προκαταβολής το οποίο είχε ως σκοπό την ενίσχυση επιχειρήσεων ανεξαρτήτως κλάδου, ιδίως των μικρομεσαίων (ΜΜΕ), που έχουν πληγεί λόγω της κρίσης της πανδημίας κατά τους μήνες Μάρτιο 2020 έως Μάρτιο 2021 (επιμέρους διαστήματα ανά κύκλο), κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στις οικείες υπουργικές αποφάσεις, σημειώνονται τα εξής:

Το μέτρο αφορούσε στην παροχή ενίσχυσης συγκεκριμένου ύψους, το οποίο, πληρουμένων συγκεκριμένων προϋποθέσεων, επιστρέφεται εν μέρει στο κράτος. Ολοκληρώθηκαν επιτυχώς επτά (7) κύκλοι Επιστρεπτέας Προκαταβολής και έχουν χορηγηθεί συνολικά περίπου 8,3 δις. ευρώ σε 605.586 δικαιούχους.

Με την έκδοση σχετικών αποφάσεων (ΦΕΚ Β' 5303, 5305, 5306, 5307, 5308), μειώθηκε το ποσοστό επιστροφής όλων των κύκλων της Επιστρεπτέας Προκαταβολής, ανάλογα με την πώση των ακαθάριστων εσόδων κάθε επιχείρησης.

Συγκεκριμένα, εφόσον έχει τηρηθεί η ρήτρα διατήρησης εργαζομένων που προβλεπόταν σε κάθε κύκλο Επιστρεπτέας Προκαταβολής, παρέχεται η δυνατότητα επιστροφής των κάτωθι ποσοστών της ενίσχυσης:

α) Για επιχειρήσεις που έχουν κάνει έναρξη εργασιών πριν από την 1η Ιανουαρίου 2019, δεν άνοιξαν υποκατάστημα από την 1η Απριλίου 2019 έως την 31η Δεκεμβρίου 2020 και έχουν θετικά ακαθάριστα έσοδα το 2019:

- 25% της ενίσχυσης, εφόσον η μείωση των ακαθάριστων εσόδων του 2020 της επιχείρησης ξεπερνά το 70%, σε σχέση με το 2019, και η επιχείρηση παρουσιάζει ζημίες προ φόρων ή
- 33,3% της ενίσχυσης, εφόσον η μείωση των ακαθάριστων εσόδων του 2020 της επιχείρησης ανέρχεται τουλάχιστον σε 30% και έως 70%, σε σχέση με το 2019, και παρουσιάζει ζημίες προ φόρων ή
- 50% της ενίσχυσης, για τις λοιπές επιχειρήσεις.

β) Για νέες επιχειρήσεις που έχουν κάνει έναρξη εργασιών μετά την 1η Ιανουαρίου 2019 ή για επιχειρήσεις που άνοιξαν υποκατάστημα από την 1η Απριλίου 2019 έως την 31η Δεκεμβρίου 2020 ή έχουν μηδενικά ακαθάριστα έσοδα το 2019:

- 25% της ενίσχυσης, εφόσον η μείωση των ακαθάριστων εσόδων του 2020 της επιχείρησης ξεπερνά το 30%, σε σχέση με τα έσοδα του 2019, και η επιχείρηση παρουσιάζει ζημίες προ φόρων ή
- 33,3% της ενίσχυσης, για τις λοιπές επιχειρήσεις.

Παράλληλα, αυξήθηκαν οι δόσεις για την αποπληρωμή του επιστρεπτέου ποσού της ληφθείσας ενίσχυσης σε εξήντα (60) ισόποσες μηνιαίες δόσεις οι οποίες είναι πλέον άτοκες.

Στη συνέχεια, με σχετικές αποφάσεις (ΦΕΚ Β' 2614, 2615, 2626, 2659, 2669, 2670 και 2674) η περίοδος χάριτος παρατάθηκε έως την 30η Ιουνίου 2022 με την πρώτη δόση να καθίσταται πληρωτέα την 29η Ιουλίου 2022, ενώ παρατάθηκε και η προθεσμία μέχρι την οποία είναι η δυνατή η εφάπαξ καταβολή του επιστρεπτέου ποσού της ληφθείσας ενίσχυσης με έκπτωση 15% επί του επιστρεπτέου ποσού, ως και την 29η Ιουλίου 2022. Επιπρόσθετα, οι δόσεις για την αποπληρωμή του επιστρεπτέου ποσού της ληφθείσας ενίσχυσης αυξήθηκαν σε ενενήντα έξι (96) ισόποσες άτοκες μηνιαίες δόσεις.

Τέλος, με σχετικές αποφάσεις (ΦΕΚ Β' 3878, 3879, 3880, 3881 και 3882) δόθηκε η δυνατότητα σε επιχειρήσεις που δεν είχαν υποβάλει τα απαιτούμενα δικαιολογητικά να τα υποβάλουν μέχρι και την 31η Αυγούστου 2022. Επιπλέον, ειδικά στην περίπτωση που τα προς επιστροφή ποσά βεβαιώνονται μετά την 25η Ιουλίου 2022, προβλέφθηκε ότι η πρώτη και η δεύτερη μηνιαία δόση καθίστανται καταβλητέες την 31η Αυγούστου 2022, ενώ η δυνατότητα εφάπαξ καταβολής του επιστρεπτέου ποσού της ληφθείσας ενίσχυσης με έκπτωση 15% επί του επιστρεπτέου ποσού ισχύει εφόσον η εφάπαξ καταβολή πραγματοποιείται μέχρι και την 31η Αυγούστου 2022 (ΦΕΚ Β' 4092)».

- Γ. Για τη φορολόγηση των αγροτών, κτηνοτρόφων, αλιέων το Υπουργείο Οικονομικών έχει θεσπίσει μια σειρά ευνοϊκών φορολογικών διατάξεων με στόχο την ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα της οικονομίας μας .

Ειδικότερα, ως προς την φορολογία εισοδήματος:

Με τις πρόσφατες διατάξεις του άρθρου 15 του ν.4935/2022 (Α' 103/26.5.2022) καθορίζονται οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για την παροχή στις επιχειρήσεις του **κινήτρου** της απαλλαγής από την καταβολή φόρου εισοδήματος επί των πραγματοποιούμενων προ φόρου κερδών, στην περίπτωση συνεργασίας προσώπων που ασκούν ατομική αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα.

Ειδικότερα από το φορολογικό έτος 2022, σε φυσικά πρόσωπα, κατά κύριο επάγγελμα αγρότες, παρέχεται το κίνητρο της απαλλαγής από την καταβολή φόρου εισοδήματος επί των πραγματοποιούμενων προ φόρου κερδών, τα οποία προκύπτουν από την άσκηση ατομικής αγροτικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, με βάση τη φορολογική νομοθεσία, κατά ποσοστό πενήντα τοις εκατό (50%), εφόσον πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) είναι αγρότες μέλη νομικών προσώπων και ενώσεων προσώπων εγγεγραμμένων στο Εθνικό Μητρώο Αγροτικών Συνεταιρισμών και άλλων συλλογικών φορέων του [άρθρου 22](#) του ν. [4673/2020](#) (Α' 52) και προμηθεύουν το νομικό πρόσωπο ή τη νομική οντότητα με ποσότητες προϊόντων ίσες με το εβδομήντα πέντε τοις εκατό (75%) τουλάχιστον της συνολικής ποσότητας όμοιων ή παρεμφερών προϊόντων παραγωγής τους, ή

β) είναι αγρότες που έχουν συνάψει σύμβαση με συγκεκριμένη επιχείρηση αγοραστή, με αντικείμενο τη συμβολαιακή γεωργία, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 16, με την οποία δεσμεύονται για την εισφορά ποσοτήτων προϊόντων ίσων με εβδομήντα πέντε τοις εκατό (75%) τουλάχιστον της συνολικής ποσότητας όμοιων ή παρεμφερών προϊόντων της παραγωγής τους.

Στον προσδιορισμό του εισοδήματος από αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα ως έσοδα από επιχειρηματικές συναλλαγές περιλαμβάνονται τα έσοδα από την παραγωγή γεωργικών, πτηνοτροφικών, κτηνοτροφικών, δασοκομικών, υλοτομικών και αλιευτικών προϊόντων (άρθρο 21 ΚΦΕ).

Με το άρθρο 6 του ν. 4646/2019 (Α' 201) αντικαταστάθηκε η παρ. 1 του άρθρου 15 του ν. 4172/2013 (Α' 167). Με την αντικατάσταση αυτή από 1.1.2020 και μετά μειώνονται οι συντελεστές φορολογίας εισοδήματος όλων των φυσικών προσώπων, συμπεριλαμβανομένων των αγροτών και των κτηνοτρόφων. Οι νέοι συντελεστές έχουν ως εξής:

Εισόδημα (μισθοί, συντάξεις, επιχειρηματική δραστηριότητα)	Φορ. συντελεστής
0 – 10.000	9%
10.001 – 20.000	22%
20.001 – 30.000	28%
30.001 – 40.000	36%
40.001 –	44%

Επιπλέον, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 29 του ν. 4172/2013 (Α' 167), όπως ισχύει, για τα εισοδήματα από αγροτική δραστηριότητα υπολογίζεται η μείωση φόρου εισοδήματος που εφαρμόζεται στα εισοδήματα από μισθωτές υπηρεσίες και συντάξεις. Αντιθέτως, στα κέρδη από τις υπόλοιπες επιχειρηματικές δραστηριότητες δεν εφαρμόζεται η εν λόγω μείωση φόρου.

Επίσης, σύμφωνα με την παρ. 3 άρθρου 29 του ν. 4172/2013 (Α' 167), όπως ισχύει, τα κέρδη από ατομική αγροτική επιχείρηση φορολογούνται αυτοτελώς με την παραπάνω κλίμακα. Κατ' αυτό τον τρόπο δεν προστίθενται σε τυχόν άλλα εισοδήματα από διαφορετικές πηγές προέλευσης με αποτέλεσμα να μην αθροίζονται και να μην φορολογούνται με υψηλούς φορολογικούς συντελεστές.

Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 21 του ν. 4172/2013 (Α' 167), όπως ισχύει, στα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα, ειδικά για τους ασκούντες ατομική αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα, περιλαμβάνονται για τον προσδιορισμό του κέρδους εκ των άμεσων ενισχύσεων του Πυλώνα Ι μόνο η βασική ενίσχυση καθώς και, κατά το ποσό που υπερβαίνουν τις δώδεκα χιλιάδες (12.000) ευρώ, οι πράσινες και συνδεδεμένες ενισχύσεις. Οι αγροτικές αποζημιώσεις στο σύνολό τους δεν περιλαμβάνονται στον προσδιορισμό του κέρδους από ατομική αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα. Επομένως, ένα μεγάλο μέρος των επιδοτήσεων και των αποζημιώσεων δεν συνυπολογίζεται στα κέρδη από ατομική αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα.

Σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 58 του ν. 4172/2013 (Α' 167), όπως ισχύει, τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα που αποκτούν τα αγροτικά συνεταιριστικά σχήματα (αγροτικοί συνεταιρισμοί, νομικές οντότητες που αναγνωρίζονται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ως ομάδες και οργανώσεις παραγωγών) από 1.1.2020 και μετά φορολογούνται με συντελεστή δέκα τοις εκατό (10%). Ο συντελεστής δέκα τοις εκατό (10%) είναι πολύ ευνοϊκότερος σε σύγκριση με τους συντελεστές φορολογίας εισοδήματος των υπόλοιπων νομικών προσώπων και οντοτήτων.

Επιπροσθέτως, προκειμένου να φορολογηθούν οι αγρότες και κτηνοτρόφοι με τους ευνοϊκούς όρους φορολογίας εισοδήματος που ισχύουν για τα εισοδήματα από αγροτική δραστηριότητα, προβλέπεται στην περ. στ' της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 3874/2010 (Α' 151), όπως ισχύει, ότι το εισόδημα που προκύπτει από τη διαχείριση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας μικρότερη των πεντακοσίων (500) KW από αγρότες θεωρείται αγροτική εκμετάλλευση και φορολογείται ως εισόδημα από αγροτική δραστηριότητα, εφόσον, το πρόσωπο που πραγματοποιεί το εισόδημα είναι εγγεγραμμένο στο Μητρώο Αγροτών και Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων, κατά την οικονομική χρήση στην οποία πραγματοποιήθηκε το εισόδημα αυτό.

Με το άρθρο 119 του ν. 4799/2021 (Α' 78), μειώνεται η προκαταβολή φόρου εισοδήματος από επιχειρηματική δραστηριότητα των φυσικών προσώπων από εκατό τοις εκατό (100%) σε πενήντα πέντε τοις εκατό (55%). Η μείωση ισχύει για την προκαταβολή φόρου εισοδήματος του φορολογικού έτους 2020 και επόμενων. Επίσης, μειώνεται η προκαταβολή φόρου εισοδήματος από επιχειρηματική δραστηριότητα των νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων από εκατό τοις εκατό (100%) σε ογδόντα τοις εκατό (80%). Η μείωση ισχύει για την προκαταβολή φόρου εισοδήματος του φορολογικού έτους 2021 και επόμενων. Ειδικά για το φορολογικό έτος 2020, η προκαταβολή φόρου εισοδήματος των νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων ορίζεται σε ποσοστό εβδομήντα τοις εκατό (70%). Οι παραπάνω μειώσεις της προκαταβολής φόρου εισοδήματος ευνοούν και τους αγρότες.

Με το άρθρο 298 του ν. 4738/2020 (Α' 207) απαλλάσσονται για το φορολογικό έτος 2020 της επιβολής ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης τα εισοδήματα του άρθρου 43Α του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος με εξαίρεση τα εισοδήματα από μισθωτή εργασία και συντάξεις. Με το άρθρο 33 του ν. 4772/2021 (Α' 17) απαλλάσσονται για το φορολογικό έτος 2021 από την ειδική εισφορά αλληλεγγύης του άρθρου 43Α του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος τα εισοδήματα που αποκτώνται από αγροτικές ενισχύσεις και επιδοτήσεις που εισπράττονται το φορολογικό έτος 2021 αλλά ανάγονται στο φορολογικό έτος 2020. Και με το άρθρο 121 του ν. 4799/2021 (Α' 78) απαλλάσσονται από την επιβολή ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης του άρθρου 43Α του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος και για το φορολογικό έτος 2021 τα εισοδήματα που προβλέπονται στο άρθρο αυτό, με εξαίρεση τα εισοδήματα από μισθωτή εργασία στο δημόσιο τομέα και τις συντάξεις. Οι παραπάνω απαλλαγές ευνοούν και τους αγρότες και κτηνοτρόφους, οι οποίοι απαλλάσσονται της επιβολής ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης του άρθρου 43Α του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος για τα φορολογικά έτη 2020 και 2021.

Ως προς το τέλος επιτηδεύματος:

Τα έτη 2020, 2021 και 2022 θεσπίστηκαν ευνοϊκές διατάξεις για τους αγρότες και κτηνοτρόφους σχετικά με το τέλος επιτηδεύματος. Με το άρθρο 8 του ν. 4714/2020 (Α' 148) αναστέλλεται για το φορολογικό έτος 2019 η υποχρέωση καταβολής τέλους επιτηδεύματος για τους αγρότες κανονικού καθεστώτος Φ.Π.Α., καθώς και για τους αλιείς. Στη συνέχεια με το άρθρο 25 του ν. 4797/2021 (Α' 66) εξαιρούνται για το φορολογικό έτος 2020 από την υποχρέωση καταβολής του τέλους επιτηδεύματος οι αγρότες κανονικού καθεστώτος Φ.Π.Α. και οι αλιείς της παράκτιας αλιείας. Περαιτέρω, με το άρθρο 216 του ν.

4920/2022 (Α' 74) εξαιρούνται και για το φορολογικό έτος 2021 από την υποχρέωση καταβολής του τέλους επιτηδεύματος οι αγρότες κανονικού καθεστώτος Φ.Π.Α. και οι αλιείς της παράκτιας αλιείας.

Περαιτέρω, όσον αφορά τους αλιείς, το εισόδημα από τα αλιεύματα αλιευτικών πλοίων, ανεξαρτήτως κόρων ολικής χωρητικότητας, για το χρονικό διάστημα από 1.1.2014 έως και 31.12.2019 φορολογείται με την ειδική φορολογία του ν. [27/1975](#) (όπως φορολογήθηκε με τον ίδιο νόμο έως 31.12.2013, με βάση την αριθ. [47/2015](#) γνωμοδότηση του ΝΣΚ). Με την επιβολή του φόρου χωρητικότητας **εξαντλείται κάθε υποχρέωση του πλοιοκτήτη φυσικού ή νομικού προσώπου από τον φόρο εισοδήματος** εκτός από την ειδική εισφορά αλληλεγγύης του άρθρου 43Α του ν. [4172/2013](#). Αντιθέτως, το εισόδημα που προέρχεται από την παραγωγή αλιευτικών προϊόντων και όχι από την αλίευση αυτών μέσω της χρήσης αλιευτικών πλοίων, είναι εισόδημα αγροτικής επιχειρηματικής δραστηριότητας και φορολογείται με το άρθρο 21 του ν. [4172/2013](#). Ως παραγωγή αλιευτικών προϊόντων, νοείται αυτή που αφορά, μεταξύ άλλων, επιχειρήσεις ιχθυοκαλλιεργειών, οστρεοκαλλιεργειών και λοιπών μαλακίων μέσω υδατοκαλλιεργειών (αγορά γόνων και εκτροφή αυτών). Επιπλέον, μετά την ψήφιση των διατάξεων του άρθρου 58 του ν. [4646/2019](#) από 1.1.2020 και μετά, τα αλιευτικά πλοία συνεχίζουν να κατατάσσονται στη δεύτερη κατηγορία πλοίων **και φορολογούνται με μηδενικό συντελεστή** ως προς τον φόρο χωρητικότητας με βάση τις διατάξεις του άρθρου 12 του ν. [27/1975](#), ενώ παράλληλα επιβάλλεται στους πλοιοκτήτες αλιευτικών πλοίων τέλος υπέρ του Δημοσίου με βάση το μήκος αυτών, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 57 του ν. [4646/2019](#). (σχετ. η Ε.2023/2022 ερμηνευτική εγκύκλιος)

Επισημαίνεται ότι κατ' εφαρμογή του Κ.Φ.Ε. (ν. [4172/2013](#)) από 01.01.2014, όσοι αποκτούν εισόδημα από ατομική αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από το αν απαλλάσσονται ή όχι από την τήρηση βιβλίων που προβλέπονται στην κείμενη νομοθεσία και την ένταξη τους ή όχι στο ειδικό καθεστώς Φ.Π.Α., προσδιορίζουν τα ακαθάριστα έσοδα και τα κέρδη τους λογιστικά (με βάση τα τηρούμενα βιβλία και στοιχεία) και σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 21 έως και 28 του Κ.Φ.Ε. Επιπρόσθετα, με την [ΠΟΛ.1041/4.2.2015](#) εγκύκλιο έχει διευκρινιστεί ότι οι ασκούντες ατομική αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα που δεν είναι υπόχρεοι και δεν τηρούν βιβλία θα προσδιορίζουν τα κέρδη τους με βάση τα δεδομένα των φορολογικών στοιχείων που προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία, δηλαδή με λογιστικό τρόπο, και οφείλουν να τηρούν και να διαφυλάσσουν τα στοιχεία αυτά, έως το χρόνο παραγραφής.

Στην ίδια εγκύκλιο ορίζεται ότι σε περίπτωση που αγρότες, μη υπόχρεοι σε έκδοση στοιχείων, έχουν πραγματοποιήσει και λιανικές πωλήσεις, προσθέτουν στα ακαθάριστα έσοδά τους και τις πωλήσεις αυτές που αποδεικνύονται είτε με απλές αποδείξεις είσπραξης, είτε με οποιοδήποτε άλλο πρόσφορο μέσο.

Η έννοια της «αγροτικής επιχειρηματικής δραστηριότητας» δεν συμπεριλαμβάνει τη μεταποίηση αλλά μόνο την απλή συσκευασία προϊόντος (σχετ. η Δ12 Α 1109216 ΕΞ 2014/24.07.2014 εγκύκλιος).

Από 1.1.2017 η δραστηριότητα της **οικοτεχνίας** όπως ορίζεται στις διατάξεις του ν. 3874/2010 (άρθρο 2, παρ.1, περ. δ') και του ν. 4235/2014 (άρθρο 56 παρ. 2α), περιλαμβάνεται για φορολογικούς σκοπούς στην έννοια της αγροτικής επιχειρηματικής δραστηριότητας (σχετ. η ΠΟΛ 1068/2018). Συγκεκριμένα, με την ανωτέρω διάταξη, οικοτεχνία είναι η μεταποίηση, μικρής κλίμακας, γεωργικών προϊόντων από τον παραγωγό, στο χώρο της αγροτικής κατοικίας ή της αγροτικής εκμετάλλευσής του. Το βασικό συστατικό του τελικού προϊόντος πρέπει να είναι ίδιας παραγωγής. Τα προϊόντα οικοτεχνίας προορίζονται για άμεση διάθεση από τον οικοτέχνη στους χώρους παρασκευής, σε περιοδικές τοπικές

εκδηλώσεις, σε λαϊκές αγορές, σε αγορές παραγωγών και σε επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου και μαζικής εστίασης.

Εν γένει στη διάκριση μεταξύ «αγροτικής δραστηριότητας» και «μεταποίησης» αναφέρουμε ότι στην έννοια της «μεταποίησης» δε συμπεριλαμβάνεται η απλή συσκευασία. Για την ερμηνεία του ανωτέρω όρου της απλής συσκευασίας και προκειμένου να υπάρξει συμβατότητα με την μέχρι σήμερα διαδικασία που διαχωρίζει την αγροτική από την εμπορική δραστηριότητα, γίνεται δεκτός ο όρος της **πρώτης μεταποίησης** που έχει υιοθετήσει το Υπουργείο Ανάπτυξης και Γεωργίας. Σύμφωνα με την παρ.3 του άρθρου 2 της απόφασης με Αριθμ. Β3 32/ 26.3.2003, των Υπουργών Ανάπτυξης και Γεωργίας (Φ.Ε.Κ τ.β' 386/2 Απριλίου 2003), «*ως πρώτη μεταποίηση πρωτογενών προϊόντων*» θεωρείται η φάση που περιλαμβάνει όλες τις αναγκαίες διεργασίες που πραγματοποιούνται μετά την πρωτογενή παραγωγή και δεν συνιστούν ενέργειες επεξεργασίας που καθιστούν τα πρωτογενή προϊόντα μεταποιημένα.

*Διεργασίες πρώτης μεταποίησης θεωρούνται: Α) Για μεν τα ζωικά, οι διαδικασίες σφαγής μέχρι τον τεμαχισμό, ο τεμαχισμός και η τυποποίηση του κρέατος, η αποστέωση, η ψύξη και κατάψυξη, η αφαίρεση του κελύφους δίθυρων μαλακίων και σαλιγκαριών, ο αποκεφαλισμός και εκσπλαχνισμός των αλιευμάτων, η ωσκόπηση των αυγών, η πρόψυξη του γάλακτος και η παραλαβή του μελιού. Β) Για δε τα φυτικά, ο καθαρισμός, ο καλλωπισμός, η διαλογή, η αποξήρανση, η ψύξη, η τυποποίηση και η συσκευασία.». Βασική προϋπόθεση για τους φορολογικούς σκοπούς είναι η πρώτη μεταποίηση **να γίνεται σε ίδια παραγωγή, να μην συνιστά βιομηχανική επεξεργασία και να μην προσδίδει προστιθέμενη αξία** στο πρωτογενές προϊόν αλλά μόνο να διευκολύνει την έξοδο του προϊόντος από την αγροτική εκμετάλλευση. **Ενδεικτικά** αναφέρεται ότι η αποξήρανση της σταφίδας, η εκκόκκιση του καλαμποκιού, η αποφλοιώση ρυζιού, η αποξήρανση των σύκων, ο αλωνισμός των δημητριακών, ο τεμαχισμός κατεψυγμένων και νωπών ζώων, η φυσική ζύμωση κρασιού, η παραγωγή και εμφιάλωσή του, η κονσερβοποίηση από τον παραγωγό ελαίων της δικής του παραγωγής και η πώληση τους στον τόπο της παραγωγής, δεν συνιστούν βιομηχανική επεξεργασία.*

Συμπερασματικά, για τους ασκούντες «ατομική αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα», αυτή τεκμαίρεται μόνο στην περίπτωση πώλησης, χονδρικής ή λιανικής, των δικών τους προϊόντων, δηλαδή των προϊόντων που έχουν παράγει οι ίδιοι (και μόνο για αυτά) είτε από δικό τους κατάστημα είτε σε λαϊκές αγορές (σχετ. η Δ12 Α 1109216 ΕΞ2014/24.7.2014 εγκύκλιος). Τονίζεται ότι βασική προϋπόθεση για την συγκεκριμένη θέση είναι η ίδια παραγωγή.

Όσον αφορά το εισόδημα από ακίνητη περιουσία, ειδικά για τους ασκούντες ατομική αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα, δεν υπολογίζεται τεκμαρτό εισόδημα από ιδιοχρησιμοποίηση ή δωρεάν παραχώρηση προς ανιόντες, κατιόντες και συζύγους, αγροτικών εκτάσεων στις οποίες περιλαμβάνονται λιβάδια, καλλιεργήσιμες γαίες, βοσκήσιμες γαίες, και κάθε είδους κατασκευές ή εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούνται για την άσκηση της δραστηριότητας αυτής (παρ.2 άρθρου 39 του ΚΦΕ).

Αναφορικά με τους αγρότες μέλη αγροτικών συνεταιρισμών τα ποσά που προέρχονται από **πλεονάσματα** Αγροτικών Συνεταιρισμών αποτελούν εισόδημα από αγροτική δραστηριότητα των μελών τους (παρ.2 άρθρου 27 ν.4673/2020), ενώ τα **διανεμόμενα κέρδη** των Αγροτικών Συνεταιρισμών αποτελούν εισόδημα από μερίσματα (κεφάλαιο) (παρ.10β' άρθρου 26 ν.4673/2020). Τα ανωτέρω πλεονάσματα φορολογούνται ως αγροτικό εισόδημα εφόσον ο δικαιούχος φυσικό πρόσωπο ασκεί αγροτική δραστηριότητα και είναι μέλος συνεταιρισμού κατά το άρθρο 8 του ν.4673/2020. Ο έλεγχος και η πιστοποίηση των προσώπων αυτών γίνεται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης (κωδ.011 εντύπου Ε3).

Τέλος, είναι πολύ σημαντικό ότι στο πλαίσιο κινήτρων για την ανάπτυξη επιχειρήσεων μέσω συνεργασιών και εταιρικών μετασχηματισμών συμπεριλήφθη και ο αγροτικός τομέας.

Ως προς τον Φ.Π.Α. των αγροτών παρατίθενται οι παρακάτω ευνοϊκές διατάξεις:

Σύμφωνα με το άρθρο 41 του ν. 2859/2000 (Α' 248), όπως ισχύει, οι αγρότες, οι οποίοι πραγματοποίησαν το προηγούμενο φορολογικό έτος προς οποιοδήποτε πρόσωπο παραδόσεις αγροτικών προϊόντων παραγωγής τους και παροχές αγροτικών υπηρεσιών των οποίων η αξία ήταν κατώτερη των δεκαπέντε χιλιάδων (15.000) ευρώ και έλαβαν επιδοτήσεις κατώτερες των πέντε χιλιάδων (5.000) ευρώ, υπάγονται σε ειδικό καθεστώς. Οι εν λόγω αγρότες δεν επιβαρύνουν με Φόρο Προστιθέμενης Αξίας τις παραδόσεις των αγαθών τους και τις παροχές των υπηρεσιών τους και δικαιούνται επιστροφής του Φ.Π.Α. που επιβάρυνε τις αγορές αγαθών ή λήψεις υπηρεσιών, τις οποίες πραγματοποίησαν για την άσκηση της αγροτικής εκμετάλλευσής τους.

Επίσης, με τις παρ. 1 και 2 του άρθρου πεντηκοστού πέμπτου του ν. 4839/2021 (Α' 181) τροποποιήθηκε το Παράρτημα ΙΙΙ του ν. 2859/2000 (Α' 248) και υπάγονται πλέον στον υπερμειωμένο συντελεστή Φ.Π.Α. έξι τοις εκατό (6%) τα παρακάτω αγροτικά και κτηνοτροφικά αγαθά: άχυρα και φλοιοί ακατέργαστων δημητριακών, έστω και τεμαχισμένα, αλεσμένα, συμπιεσμένα ή συσσωματωμένα με μορφή σβόλων, γογγύλια Σουηδίας (γογγυλοκράμβες), τεύτλα κτηνοτροφικά, ρίζες κτηνοτροφικές, χορτονομές (FOIN, LUZERNE), τριφύλλια, κτηνοτροφικά λάχανα, χορτονομές λούπινου, βίκου και παρόμοια κτηνοτροφικά προϊόντα, έστω και συσσωματωμένα με μορφή σβόλων, καλαμπόκι και υπολείμματα και απορρίμματα των βιομηχανικών ειδών διατροφής και τροφές παρασκευασμένες για ζώα, εξαιρουμένων των τροφών για σκύλους ή γάτες.

Περαιτέρω, με το άρθρο 51 του ν. 4916/2022 (Α' 65) τροποποιήθηκε εκ νέου το Παράρτημα ΙΙΙ του ν. 2859/2000 (Α' 248) και υπάγονται στον υπερμειωμένο συντελεστή Φ.Π.Α. έξι τοις εκατό (6%) και τα λιπάσματα.

Στο μειωμένο συντελεστή Φ.Π.Α. δεκατρία τοις εκατό (13%) σύμφωνα με το Παράρτημα ΙΙΙ του ν. 2859/2000 (Α' 248), όπως ισχύει, υπάγεται και η παροχή υπηρεσιών για τη γεωργική παραγωγή.

Οι παραπάνω διατάξεις του Κώδικα Φ.Π.Α. (ν. 2859/2000) έχουν θεσπιστεί προκειμένου να βοηθηθούν οι μικροί παραγωγοί (ειδικό καθεστώς αγροτών) και να ενισχυθεί η ρευστότητα των αγροτών (μειωμένοι συντελεστές Φ.Π.Α.).

Ως προς τον Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης (Ε.Φ.Κ.):

Στο άρθρο 50 του ν. 4916/2022 (Α' 65) ορίζεται μηδενικός συντελεστής Ε.Φ.Κ. ανά χιλιόλιτρο στο πετρέλαιο εσωτερικής καύσης (DIESEL) κινητήρων που χρησιμοποιείται αποκλειστικά στη γεωργία από την 1^η Ιανουαρίου 2022 έως και την 31^η Δεκεμβρίου 2022, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι επιπτώσεις των ανατιμήσεων στα καύσιμα.

Στη φορολογία ακίνητης περιουσίας έχουν, επίσης, προβλεφθεί ευνοϊκές για τους αγρότες διατάξεις.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 του ν. 4223/2013 (Α' 287), όπως ισχύει, για τον υπολογισμό του κυρίου φόρου του ΕΝ.Φ.Ι.Α. στα ειδικά κτίρια αγροτικής χρήσης ο συντελεστής ειδικών κτιρίων και ο συντελεστής βοηθητικών χώρων ορίζεται σε μηδέν (0). Λόγω του μηδενικού συντελεστή στα ειδικά κτίρια αγροτικής χρήσης ο κύριος φόρος του ΕΝ.Φ.Ι.Α. για τα κτίρια αυτά είναι μηδενικός.

Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 43 του ν. 4916/2022 (Α' 65) για τον υπολογισμό της προσαύξησης του νέου ΕΝ.Φ.Ι.Α. φυσικών προσώπων ανάλογα με τη συνολική αξία της ακίνητης περιουσίας, στη συνολική αξία της ακίνητης περιουσίας δεν συνυπολογίζεται η αξία των δικαιωμάτων επί των γηπέδων εκτός σχεδίου πόλης ή οικισμού. Επομένως, τα αγροτεμάχια που εκμεταλλεύονται οι αγρότες, που στις περισσότερες περιπτώσεις είναι εκτός σχεδίου, δεν λαμβάνονται υπόψη στην προσαύξηση του νέου ΕΝ.Φ.Ι.Α..

Τέλος, ως προς το φόρο μεταβίβασης ακίνητης περιουσίας έχουν προβλεφθεί, επίσης, ευνοϊκές διατάξεις.

Σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 13 του ν. 634/1977 (Α' 186), όπως ισχύει, οι συμβάσεις αγοράς ή ανταλλαγής γεωργικών και κτηνοτροφικών εκτάσεων, μαζί με τις εγκαταστάσεις τους που εξυπηρετούν αποκλειστικά την εκμετάλλευσή τους, απαλλάσσονται από το φόρο μεταβίβασης ακινήτων, εφόσον η μεταβίβαση γίνεται σε αγρότη.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΤΑΪΚΟΥΡΑΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΑΝΟΜΗ:

1. Γραφείο Υπουργού
2. Γραφείο Υφυπουργού
3. Γραφείο Υπηρεσιακής Γραμματέως
4. Δ/νση Φορολογικής Πολιτικής
5. Υπηρεσία Συντονισμού